

A comparative view of the literary worlds of the Heinrich Mann and Thomas Mann brothers

Sabri Balta¹ 

¹ Van Yüzüncü Yıl University, Van, Türkiye.

ABSTRACT

This study aims to examine and interpret the literary worlds, thematic concerns, personalities, positions within German literature, and worldviews of two brother authors, Heinrich Mann and Thomas Mann, each representing distinct currents of contemporary German literature, through the lens of their life stories. The authors are compared using a qualitative research approach, specifically through the method of interpretive analysis. Heinrich Mann is regarded as a representative of Expressionism and Dadaism in contemporary German literature. Thomas Mann, on the other hand, came to the fore by creating works representing German novels in global literature within the New Objectivity movement. Heinrich Mann heavily criticized the Wilhelmine era, whereas Thomas Mann is known for his engagement with the classical tradition of the European novel. Despite having been born and raised in the same environment, the two brothers diverged significantly in personality, perspective, and worldview. The political climate of World War I significantly shaped both authors' intellectual development. Both brothers received familial support and encouragement in their literary pursuits. From a literary standpoint, Thomas Mann's stylistic approach and public recognition placed him in the foreground, casting a shadow over his elder brother Heinrich Mann's reputation, a circumstance that was unfortunate for Heinrich. Nevertheless, despite their contrasting personalities and ideological orientations, these two brothers together form an interesting duality within German literature. Notably, both authors shared the practice of grounding their literary works in autobiographical elements and foundations.

KEYWORDS

Literature, Heinrich Mann, Thomas Mann.

Introduction

Every nation has poets and authors through whom its culture, folklore, emotional fabric, intellectual traditions, beliefs, and customs, i.e., entire way of life, are transmitted across generations and into the present through literary and cultural sources. German literature, which occupies a central position within both world literature and Western literary traditions, has likewise produced numerous prominent authors whose works have attained international acclaim, garnered prestigious awards, and inspired the founding of institutions in their names. Through their literary output, these figures have not only preserved the past for the future but also, by influencing the social fabric of their societies, played an intermediary role in shaping national identity and contributed to their cultures' broader recognition within the global literary canon. While enriching their national literatures, they have simultaneously drawn inspiration, directly or indirectly, from other literary traditions. This inevitable exchange, in essence, reflects the universal nature of the human condition. From this perspective, authors such as J.W. von Goethe, Thomas Mann, Franz Kafka, Hermann Hesse, Heinrich Böll, Rainer Maria Rilke, Friedrich Nietzsche, Bertolt Brecht, Wolfgang Borchert, Peter Weiss, Günter Grass, as well as Dante, Shakespeare, Dickens, Daniel Defoe, Cervantes, Victor Hugo, Pushkin, Dostoevsky, Tolstoy,

Gogol, Gorky in the West, and Ferdowsi, Attar, Khayyam, Saadi, Hafez, Rumi, Iqbal, Yunus Emre, Fuzuli, Sheikh Galip, and Hüdai in the East, have influenced world civilization through their universally significant works. At the same time, many of these authors were themselves shaped by one another's legacies.

Within the German literary tradition, many poets and authors have contributed significantly not only to the development of German literature but also to the global literary landscape. Two such figures are Heinrich Mann (1871-1950) and Thomas Mann (1875-1955), the subject of this study, brothers who occupied opposing poles in the history of German letters. These two brothers, although bound by blood, were marked by strikingly divergent personalities and worldviews while simultaneously exhibiting a fascinating internal coherence (Aytaç, 1990a, p. 156).

Heinrich Mann is best known for his remarkable critiques of the Wilhelm II era in his works, whereas Thomas Mann gained prominence through his engagement with the classical European novel tradition (Arak, 2009). Both were born in Lübeck into a wealthy, cultured, and aristocratic merchant family on their father's side. Heinrich was the eldest of five siblings, and Thomas the second. Both demonstrated early inclinations toward the arts, developing a passion for writing at a young age, showed little interest in commerce, and were largely unenthusiastic about formal education, ultimately leading both to abandon their studies prematurely (Hamilton, 1979). Despite having grown up in the same environment, their differing personalities, perspectives, and worldviews resulted in radically divergent life paths (Koopmann, 2005).

The political climate of World War I had a significant impact on both brothers' intellectual development. While Heinrich Mann leaned toward a leftist ideology that eschewed partisanism (Aytaç, 1990a, p. 158), Thomas Mann initially aligned himself with the conservatism of Wilhelm II and opposed liberalism. Over time, however, he embraced liberal democratic values and progressive thought (Ay, 2017). Heinrich Mann's writings were characterized by a strong political commitment, satire, rationalist critique, and expressionist aesthetics, whereas Thomas Mann represented a more balanced literary stance. In one of his works, Thomas famously described himself as an "apolitical man" (Boes, 2019, p. 3), reflecting his resistance to politicizing literature and his preference for an ironic literary tone. Both brothers, however, eventually became part of the émigré literary community, producing their works in exile (Aytaç, 1995, p. 57). Despite their differences, both pursued literary careers with the encouragement and support of their family.

From an artistic perspective, music played a significant role in the Mann household's cultural atmosphere. In particular, Wagner had a significant influence on the family's musical tastes (Beckett, 1973; Aytaç, 1990a, p. 236), and both brothers grew up indirectly immersed in this musical milieu. From the aspect of literature, Thomas Mann's rise to prominence and his stylistic mastery often eclipsed the reputation of his older brother Heinrich. Thomas Mann's acclaim in literary circles, in many ways, curtailed Heinrich Mann's fame and relegated him to the margins of the literary canon (Aytaç, 1990a, p. 156). For Heinrich, this overshadowing is often viewed as an unfortunate misfortune. Nonetheless, it is worth emphasizing that despite their vastly different dispositions and intellectual leanings, the two brothers shared a notable literary trait: both drew heavily upon autobiographical elements and personal foundations in crafting their works (Aytaç, 1990a, p. 157).

Aim and methodology

This study is designed as a qualitative research aiming to examine, analyze, and interpret the literary worlds of two brothers, Heinrich Mann and Thomas Mann who represent divergent movements within contemporary German literature. It focuses on how they engage with the themes in their works, their personalities, their positions within German literary history, and their worldviews, all within the context of their personal biographies. Qualitative studies aim to

understand, interpret, and explain phenomena through analytical methods (Fraenkel et al., 2000, p. 669; Topkaya, 2006, p. 113; Demir, 2024, p. 313). In this regard, qualitative research methods enable a comparative analysis of literary texts and their authors (Turan, 2017, p. 94; Toz & Toz, 2022, p. 111; Kaplan, 2023, pp. 5-6; Barut, 2024, p. 101). Comparative literature offers a platform for examining and interpreting literary works and their authors in terms of theme, thought, or form (Aytaç, 1997, p. 7; Bayram, 2004, p. 70). Among the methodological approaches employed in comparative literature is the “interpretive analysis” model (Solmaz, 2017, p. 285).

Heinrich Mann’s literary world and the style of handling subjects in his works

Heinrich Mann entered the literary sphere after his high school years through an apprenticeship in bookselling and later worked at the Fischer publishing house. Following academic experiences at the universities of Berlin and Munich, he lived for a time in France and Italy. He repeatedly expressed a particular affection for the French people, asserting that the vivid colors and forms of French art captivated him (Aytaç, 1990a, pp. 156-157), and he acknowledged that French artistic traditions had a significant influence on his literary orientation. After being compelled to flee to France in March 1933 due to Nazi persecution (Sevim, 1991, p. 264), it became even more evident that French literary culture had left a lasting mark on his aesthetic sensibilities. While his works contain autobiographical elements and draw from Romanian literary sources, they are largely anchored in their temporal context, functioning as historical documents characterized by linguistic clarity (Aytaç, 1990a, pp. 157-159). In his novels, Mann incorporated socio-political themes and maintained a lifelong literary rivalry with his brother, Thomas Mann.

Heinrich Mann also engaged with the theory of the contemporary novel. His literary domain centered on the conflict among social strata, state oppression, and critiques of the bourgeois class, characteristics that define his political and critical novels. In his view, the political and critical novel should serve as a lasting testament to society and its historical moment. In addition to political fiction and contemporary critique, he authored satirical and parodic works. His commitment was not limited to time, place, or political context; rather, he considered it a duty to portray the world and represent truth in a forthright and unembellished manner. For Mann, literature was not an end in itself but a means to an end, he rejected purely aesthetic concerns (Aytaç, 1990a, pp. 157-158).

From a literary standpoint, Heinrich Mann adopted a satirical and rationalist perspective (Aytaç, 1995, p. 57). His works display tendencies associated with Naturalism, Neo-Romanticism, Expressionism, and even New Objectivity. He was especially critical of the German bourgeoisie beginning with the reign of Wilhelm II, a theme he continued to explore during the Weimar Republic and the Nazi regime. Notably, in *Die Armen* (The Poor, 1917), *Der Kopf* (The Head, 1925), and *Der Untertan* (The Loyal Subject, 1914), Mann initially emphasized aesthetic form but gradually foregrounded political critique, using the character of Diederich Heßling as an ironic and satirical representation of Wilhelm II.

In *Der Untertan*, Mann portrays a nationalist bourgeois archetype, servile, morally bankrupt, obedient to the Emperor and the Church, reliant on coercion, exploitation, and domination. In doing so, Mann reveals the historical realities of his era. The novel thus emerges as both an engaged and critical historical novel and a work of social commentary. For Heinrich Mann, literature should not merely recount isolated historical events but should also present a comprehensive portrait of the intellectual, political, financial, and cultural climate of the time (Akçit, 2017, pp. 199-201). The character of Heßling is a particularly poignant and illustrative embodiment of the zeitgeist, submissive to authority, cowardly, opportunistic, comfort-seeking (Zengin, 2011, p. 307), and alternately oppressive or sycophantic, depending on the situation (Aytaç, 1990a, p. 163). In his early works, Mann addressed the moral decay he perceived among the upper echelons of society and strongly criticized authoritarian structures and the arrogant behavior of power holders, as well as the dishonorable submission of the masses.

A consistent thread throughout Mann's oeuvre is his commitment to leftist ideology and his literary mission to portray the world and present the truth unaltered. His works include dialogue novels, such as *Pippo Spano*, *Auferstehung* (Resurrection), and *Liliane und Paul* (Liliane and Paul, 1926), which he later adapted into one-act plays, including *Die Unschuldige* (The Innocent), *Der Tyrann* (The Tyrant), and *Schauspieler* (The Actress). These shorter pieces, which blend prose mastery with an experimental narrative form, function as complementary expressions of his larger literary vision (Aytaç, 1990a, pp. 158-159).

A staunch anti-bourgeois, Heinrich Mann articulated this opposition in literary form with striking clarity in his trilogy *Die Göttinnen oder die drei Romane der Herzogin von Assy* (The Goddesses, or the Three Novels of the Duchess of Assy, 1903). His novel *Im Schlaraffenland* (In the Land of Plenty) is characterized by its satirical tone. The work primarily mocks economic circles, the press, and prevailing literary movements. In *Professor Unrat oder das Ende eines Tyrannen* (Professor Unrat, or The End of a Tyrant, 1905), Mann turned his critical gaze toward bourgeois morality. This novel was later adapted into the film *Der blaue Engel* (The Blue Angel, 1960) (Sosyolojisi.com, 2021).

Heinrich Mann's novel *Die kleine Stadt* (The Little Town, 1909) is based on his impressions of Palestrina, a small town near Rome in pre-Fascist Italy (Solbach, 2022). Thematically organized into five parts, the novel addresses art, love, and sociopolitical issues through a blend of irony, exuberance, and measured seriousness. The diversity of nearly one hundred characters reflects the author's vision of a democratic society (Aytaç, 1990a, pp. 161-162).

Mann's two-part historical novel *Die Jugend des Königs Henri Quatre* (The Youth of King Henry IV, 1935) exemplifies his effort to evaluate historical truth through the lens of contemporary experience, synthesizing thought and action (Aytaç, 1990a, pp. 163-164). His posthumously published satirical novel *Empfang bei der Welt* (Welcome to the World, 1956) marks his first major work after his escape to California. Steeped in an autobiographical atmosphere, the novel offers a biting critique of a decaying society and a life constructed upon deception (Aytaç, 1990a, p. 165).

Among Heinrich Mann's major works in the novel form are *Das Kaiserreich* (The Empire, 1914-1925), *Ein ernstes Leben* (A Serious Life, 1932), and *Der Atem* (The Breath, 1949); in the novel form *Kobes* (The Kobes, 1925); in the extended novel form *Flöten und Dolche* (Flutes and Daggers, 1905), whereas those in dramatic form are *Die große Liebe* (The Great Love, 1912) and *Madame Legros* (Madame Legros, 1913), and those in the essay form are *Macht und Mensch* (Power and Man, 1919), *Geist und Tat* (Spirit and Action, 1931), *Der Hass* (Hatred, 1934), *Mut* (Courage, 1939), *Sieben Jahre* (Seven Years, 1929), along with his autobiographical work *Ein Zeitalter wird besichtigt* (A Glimpse at an Age, 1946).

Heinrich Mann's personality, position in literature, and world view

Heinrich Mann, who earned a well-deserved place in both German and world literature through his extensive body of work, was born in 1871 in the city of Lübeck, Germany. A humanist and optimistic proponent of a socially engaged worldview, Mann rejected partisanship and embraced a socialist and libertarian ideology (Aytaç, 1990a, p. 158; Toprak, 2020). Militarism and nationalism held no value in his eyes. As a committed democrat and opponent of war, he championed a humane form of socialism. The concept of republican democracy was central to his political ideals. He also believed in supranational institutions and subtly expressed these convictions in his novels, while articulating them more explicitly in his essays and articles. Through his opposition to nationalism and militarism, Mann maintained a consistently democratic stance and used his literary voice to advocate for anti-war ideals, devoting his efforts to causes serving the public good. He persistently positioned himself against the bourgeoisie (Sosyolojisi.com, 2021). A vocal anti-fascist, Mann also developed a critical view of American life during his years in the United States and consequently never succeeded in resonating with the American public (Aytaç, 1990a, p. 15).

Thomas Mann's literary world and the style of handling subjects in his works

Thomas Mann is recognized as one of the five leading figures of twentieth-century German literature, frequently mentioned alongside luminaries such as Robert Musil, Franz Kafka, Alfred Döblin, Günter Grass, and Stefan Zweig, authors who, like Mann, played a very important role in introducing twentieth-century German literature to the world stage (Ercan, 2019, p. 267). A master stylist whose works have earned a place within the canon of world literature, Mann authored novels that represent the German novel at its finest (Aytaç, 1990, p. 235). Awarded the Nobel Prize in Literature in 1929, he was also one of the most gifted literary representatives of the Mann family, itself prominent in the realms of literature and the arts. The memories of his childhood and youth, particularly the deaths of his grandmother and father, as well as his rather lackluster academic life, influenced his literary works. His oeuvre reflects the influence of Schopenhauer's reflections on death and mysticism (*Todesgedanke und Mystik*), Nietzsche's concept of the *Übermensch*, Goethe's ironic style (*ironische Stil*), Heine's genius (*Genie*), and Wagner's musical philosophy (*Verstand der Musik*) (Beckett, 1973). Even though Mann's literary creativity was deeply rooted in his personal life, his works do not follow a strict chronological order. His contribution to the global novel, however, can be characterized by his turn toward the past, his revival of mythology, and his avoidance of excess. His narratives also stand out for their vividness, narrative momentum, portrayals of the human condition, emphasis on engaging the reader, autobiographical elements, exploration of the artist and the artist's dilemmas, a sense of distance and tolerance, philosophical breadth, musicality, allegorical expression, political undertones, nostalgia, naturalism, emotional detachment, frailty, surrender to human weaknesses, and the equal treatment of opposing poles (Balta, 1996, pp. 2-3). In his early works, Mann often explored antithetical themes such as love and death, art and life, eroticism and illness. In his mature period, these oppositions were further deepened and interwoven with the intellectual and political concerns of the twentieth century (canyayinlari.com, 2025). His texts also incorporate intertextual references. Mann frequently employed literary quotations as structural devices and addressed the incompatibility between objective and subjective experiences of time through symbolic means (Aytaç, 1990a, pp. 67-236).

Mann became internationally known with his works *Buddenbrooks*, *Death in Venice* (*Der Tod in Venedig*), and *The Magic Mountain* (*Der Zauberberg*). He was awarded the Nobel Prize in Literature in 1929. However, his novel *Mario and the Magician* (1930), which contains allegorical critiques of authoritarianism, was deemed politically subversive. As a result, his political writings were blacklisted and burned by the Nazis, and he was stripped of his German citizenship and academic honors. He went into exile in 1933 and immigrated to the United States in 1939.

For Mann, literature was a mode of beautiful writing and thinking, an aesthetic and moral path toward noble conduct (Aytaç, 1990a, pp. 35-36). He placed significant importance on the concept of time and was profoundly influenced by Goethe (Arak, 2009, p. 284; Boes, 2019, p. 22). His admiration for Goethe can be clearly seen in novels such as *Lotte in Weimar* and *Doctor Faustus*, where he engaged deeply with the multifaceted dimensions of Goethe's legacy (Aytaç, 2021, pp. 7-8). In his essays *Goethe as a Representative of the Bourgeois Age* and *Goethe's Career as a Writer*, written to commemorate the centenary of Goethe's death, Mann carefully emphasized the modernizing force of Goethe's intellectual heritage (Boes, 2019, p. 23). Nietzsche and Schopenhauer are also important characters in Mann's intellectual world. His fascination with Nietzsche originated from the philosopher's provocative statement, "The Germans are the enemies of the Enlightenment," while his admiration for Schopenhauer originated from his use of ancient Greek and Latin maxims to enrich literary expression (Aytaç, 2021, p. 39).

One of the most important literary figures of twentieth-century world literature, Mann rose to fame within the German Empire with *Buddenbrooks* (1901), regarded as the first German-language social novel to achieve global recognition (Zengin, 2011, p. 182). The work earned him the title of the youngest novelist widely discussed across the empire. In the eyes of his readers,

Mann emerges as a author whose narrative stance blurs the lines between reality and imagination. In this autobiographical novel, Mann not only chronicles the decline of a merchant family from Lübeck but also presents a nuanced depiction of the social and historical conditions of the bourgeois ideal, generational and marital conflicts, all within his characteristically ironic style (Cihangir, 2021, p. 108). The subtitle "The Decline of a Family" aptly reflects the novel's exploration of the fall of a wealthy mercantile dynasty over three generations. His decision to caricature Lübeck's elite families, altering the names of cousins, uncles, aunts, and other relatives with biting irony, caused considerable scandal in Lübeck and led to gossip so pervasive that Mann never returned to his hometown (Toprak, 2020).

In *Royal Highness* (Königliche Hoheit, 1909), a work Mann described as a comedy in the form of a novel (Aytaç, 1990a, p. 246), he drew on the fairy-tale form rooted in real life (Toprak, 2020) to depict the events leading up to his marriage to Katia Pringsheim, daughter of a wealthy Munich professor. In this semi-autobiographical work, Mann attempts to reconcile antiquated feudalism with modern American capitalism (Balta, 1996, p. 4). At the same time, he critically engages with motifs from the Goethean era, renunciation, education, and maturation, while embedding themes from the Kaiser Wilhelm period. The novel brings to the fore the crisis of individualism, which ultimately gestures toward a turn to democracy (Aytaç, 1990a, p. 247).

Thomas Mann's novel *Der Tod in Venedig* (1913) (*Death in Venice*) is a work in which the author, initially modeling himself on Goethe, then critiques the Prussian era and the reign of Wilhelm II through the character of Gustav von Aschenbach, who bears traces of Goethe (Ercan, 2019, p. 267). The novel addresses the problematics of art and the artist, foregrounding the intertwined themes of love and death while alluding to mythology through rich mythological motifs, all rendered in a highly elaborate style. In this work, Thomas Mann explores, through the figure of Gustav Aschenbach, perhaps the most iconic embodiment of the worship of beauty in both life and art, the tragic tensions between art, passion, illness (Toprak, 2020), and the conflicting concepts of beauty and morality (Ercan, 2019, p. 267). Furthermore, by framing the artist's dilemma within a prose narrative rather than a full-length novel, Mann contends that the artist is not (and should not be) a moralist. Instead, he argues that the artist should seek to reshape the world in ways that lie outside the bounds of conventional moral doctrines (Arak, 2009, p. 281).

Another of Thomas Mann's monumental works, *Der Zauberberg* (1926) (*The Magic Mountain*), testifies to his enduring engagement with the thematic concerns that shaped his life, around which he constructed expansive narratives and imaginative worlds. This two-volume Bildungsroman and Zeitroman (Aytaç, 1990a, p. 250) revolves around Hans Castorp and draws on the author's visit to his cousin, who was undergoing treatment at a sanatorium in Davos. Through Castorp, Mann explores themes such as illness, ethnic diversity, conflicting political ideologies, emerging ideals, and romantic love, all within the context of the eponymous "magic mountain", a place that both entraps and seduces with its life-deprived, yet life-longing atmosphere (Toprak, 2020). Mann satirizes the luxurious yet death-bound, passive lifestyle of sanatorium life with humorous exaggeration. In this novel, the apolitical narrator (Herbert & Frenzel, 1993, p. 584) continually shifts the narrative tempo, accelerating time in relation to narrative chronology and establishing a network of relationships that dissolve the perception of time through the use of leitmotifs, formulas, and repeated behavioral patterns (Aytaç, 1990a, pp. 250-251).

Another of Mann's artist novels, *Lotte in Weimar* (1939) (*Lotte in Weimar: The Beloved Returns*), centers on Goethe and examines the problematics of the artist's relationship to life and art. Drawing on painstaking source research, the novel portrays the period in which Goethe stood at the pinnacle of his artistic and public renown (Aytaç, 1990a, p. 253). In terms of form, the novel takes on a biographical structure (Aytaç, 2021, p. 23). While the work recounts Mann's long-standing intellectual engagement with Goethe, it also traces the contours of their philosophical connection, offering a self-reflexive examination of the relationships between Goethe and those

in his circle (Zengin, 2011, p. 381). Among Mann's artist novels, *Lotte in Weimar* occupies a unique position, portraying Goethe as a *Lebenskünstler*, an artist of life, who successfully synthesized artistry with civic responsibility (Aytaç, 1990a, p. 255).

In *Doktor Faustus* (1947), a biographical novel in terms of form, Thomas Mann explores the tense inner world of a composer named Adrian Leverkühn, who embodies the narrator figure characterized by health, humanism, harmony, and reason (Aytaç, 1990a, p. 257). Many of the novel's motifs evoke Dostoevskian patterns of thought, particularly reminiscent of the devil episode in *The Brothers Karamazov*. Noteworthy motifs include illness and health, emotional coldness, lovelessness, and the familiar relationship between the devil and man. The very presence of the devil in the work is a direct manifestation of the motif of coldness. Leverkühn's dialogue with the devil clearly reveals a split in his personality. By abruptly shifting from past to present tense, Leverkühn conveys this internal division. Notably, the devil speaks in Middle High German, underscoring the temporal and psychological rupture. Leverkühn, caught between rationality and irrationality, vacillates in an ongoing state of inner conflict. In exchange for the time he purchases from the devil, he becomes a dual-natured figure deprived of love (Cankorel, 2007, pp. 88-90). The devil seizes upon Leverkühn's greatest vulnerability, his dual personality, and exacts a cruel price for his existential incoherence by condemning him to illness. In this novel, Mann seeks to draw a parallel between Leverkühn's life story and the fate of Germany swept up in the fervor of National Socialism. In terms of narrative voice, Mann also employs the academic tone of *Zeitblom*, along with stylistic elements of both Luther's German and Swiss German (Aytaç, 1990, pp. 259-260).

Thomas Mann's personality, position in literature and world view

Thomas Mann, widely recognized as the classical novelist of contemporary German literature, was the second child of a prominent Lübeck patrician merchant family, and earned the distinction of representing German literature on a global scale through his oeuvre (Kaygın, 2018, p. 14). He spent his childhood in a prosperous and cultured family environment, enjoying a trouble-free and happy upbringing. Mann demonstrated an early inclination toward the arts (Aytaç, 1990a, pp. 235-236). Though initially apolitical in worldview (Boes, 2019, p. 3), he was influenced by the conservatism of Kaiser Wilhelm II, before ultimately adopting democratic principles over time (Ay, 2017). Committed to the ideal of balance, Mann refrained from subordinating his literary work to political ends. Known for his ironic narrative style, Mann infused his writing with memories from his childhood and youth, particularly the deaths of elder family members and his rather lackluster school years, making his personal experience the wellspring of his creativity. Aiming to be both contemporary and universal, he masterfully integrated realistic detail into his prose (Balta, 1996, p. 2). A reluctant student who, in his youth, embarrassed both himself and his family with his early poems, this aristocratic son of the bourgeoisie devoted himself fully to literature, drawing intellectual nourishment from both psychology and philosophy. His friendships with composers, conductors, and academics, as well as his love of music, played a significant role in his development. His opposition to nationalism led to his denaturalization in 1936, after which he emigrated to Switzerland and then the USA. Even though he returned to Germany in 1946, after the political climate had somewhat softened, his reception among colleagues remained frosty (Can, 2016, p. 86).

Mann's literary contribution to world literature lies in his treatment of historical time, his revival of mythological themes, and his capacity to craft compelling narratives without abandoning tradition (Aytaç, 1990a, p. 242). His skill in maintaining narrative tension and engaging the reader's attention, along with his imaginative prowess, are evident throughout his work. The most defining feature of his novelistic art is his stance toward the world and his surroundings. For Mann, the fundamental principle of novel-writing is impartiality; distance, a broad perspective, and tolerance are indispensable tenets (Aytaç, 1990b, pp. 294-295). Figures such as Goethe, Schiller, Lessing, Nietzsche, Heine, Schopenhauer, Freud, Wagner, and Tolstoy played pivotal roles in shaping his literary persona and cultural outlook. Indeed, Mann's admiration for

Tolstoy became so intense that it inspired a desire to meet him in person, a meeting that never took place, thereby deepening his reverence. In Mann's eyes, Tolstoy ultimately assumed the status of a myth (Aytaç, 1990a, pp. 238-241).

A comparative view of authors

Heinrich Mann and Thomas Mann are two prominent figures of contemporary German literature and were also brothers. Despite having grown up in the same family environment, they were starkly opposed to each other in terms of personality, worldview, literary character, creative disposition, and intellectual orientation. Heinrich Mann began his literary career after completing high school, whereas Thomas Mann experienced an uninspiring and undistinguished school life. While Heinrich Mann found his place within the Expressionist and Dadaist movements of contemporary German literature, his brother Thomas Mann was associated with the New Objectivity movement. Heinrich Mann spent much of his life abroad, particularly in France and Italy. His works often incorporated subjects such as money, power and domination, arrogance, tyranny, the degradation of the masses, and social decline. These thematic concerns, together with the rise of the Nazi regime, ultimately led to his exile in the United States. Similarly, Thomas Mann also lived in exile due to his outspoken criticism of the Nazis, delivering public addresses condemning their ideology. As a result, he was compelled to reside in countries such as Switzerland, France, and Czechoslovakia before accepting an invitation to continue his exile in the United States. In this respect, the experience of exile constitutes a significant commonality between the two authors.

In comparison to other authors, Heinrich Mann's works have a strong attachment to their historical moment. His writings combine artistic power with a commitment to illuminating the spirit of the times. A vision of democracy grounded in the idea of the Republic and a belief in international cooperation are central to Heinrich Mann's oeuvre. Thomas Mann, on the other hand, distinguished himself through his extraordinary stylistic refinement, while also weaving political and social themes into his literary production. This stylistic mastery and recognition ultimately placed Thomas Mann in the foreground, overshadowing his older brother Heinrich and curtailing the latter's fame. From the very beginning, the two brothers were engaged in a kind of rivalry, almost a literary race.

Even though the two authors seem distinct in terms of the literary movements they represent within German literature, they also share important commonalities that form a coherent whole, particularly their tendency to anchor their works in autobiographical elements. The political atmosphere of the First World War helped clarify their respective worldviews. Heinrich Mann expressed himself from a leftist perspective detached from party politics, whereas Thomas Mann initially positioned himself against liberalism and was influenced by the conservatism of Wilhelm II. Over time, however, Thomas Mann came to embrace liberal-leftist thought and democratic ideals. Whereas Heinrich Mann was characterized by strong political engagement, a critical stance, and a realist or expressionist perspective, Thomas Mann tended to pursue a more balanced approach. Heinrich Mann's works directly reflect the political realities of his time, while Thomas Mann's are not overtly political; he did not allow his literature to be subjugated to politics. Both authors continued producing literary works during their years in exile. From an artistic standpoint, they both drew on the cultural capital of their family background. The family's musical heritage, particularly the influence of Wagner's music, had a significant effect on Thomas Mann.

While Heinrich Mann infused his works with Romanesque sources and regarded Italy and France as the true bearers of the European spirit, Thomas Mann was influenced by authors and thinkers such as Lessing, Heinrich Heine, Flaubert, Turgenev, Alexander Kielland, Nietzsche, Schopenhauer, Tolstoy, Freud, and Goethe. These influences were instrumental in shaping the literary vision that eventually earned him the Nobel Prize in Literature. Heinrich Mann saw himself as an author whose mission was to depict the world truthfully, driven by a fundamental

need for clarity and authenticity. Thomas Mann, by contrast, focused on analyzing and critiquing the European and German spirit. Heinrich Mann approached literature from a humanist and optimistic perspective, viewing it as a tool to educate humanity and prepare it for a better future. Thomas Mann, on the other hand, conceived of literature as a morally and aesthetically guided path, rooted in autobiographical elements of his own life experience, that aimed to portray beauty, reflect on beauty, and inspire beautiful conduct, while capturing the general and the universal. Thomas Mann believed that merely writing about himself was sufficient to serve as a voice for his era and society. Nietzsche emerges as a shared point of reference for both brothers. Heinrich Mann drew upon Nietzsche's spirit and his sense of decadence, whereas Thomas Mann was inspired by Nietzsche's concept of the *Übermensch* (superman).

Heinrich Mann's works are marked by themes such as historical consciousness, documentary realism, clarity of language, conflict, political oppression, critique of the bourgeois class, politics, social criticism, faithful depiction of reality, naturalism, submissiveness, cowardice, exploitation, lack of courage, opportunism, comfort-seeking, societal decay, authoritarianism, arrogance, dishonor, moral collapse, irony, fervor, measured seriousness, decay, and the struggle for survival. In contrast, Thomas Mann's writings explore themes such as the contemplation of death, mysticism, the ideal of the *Übermensch*, irony, genius, nostalgia for the past, mythology, moderation, vitality, narrative momentum, autobiography, the figure of the artist, detachment, tolerance, intellectual breadth, music, allegory, nostalgia, and surrender to human frailty.

Conclusion

This study offers a comparative analysis of the literary worlds of Heinrich Mann and Thomas Mann, two German authors who represent distinct movements within contemporary German literature. It examines their approaches to thematic exploration, their personalities, worldviews, and literary positions, thereby drawing attention to the prominent characteristics and diverse aspects of these two brothers.

Heinrich Mann was an author aligned with Expressionism and Dadaism. He came from a cultured, affluent bourgeois family with mercantile roots, in which music held a central place. From an early age, he deeply interested in literature and embraced a mindset unafraid to openly articulate his ideas through his works. He aspired to document the era he lived in and convey it to future times. His critical reflections on the structure of the society in which he lived, particularly through a rebellious stance against authority, ultimately led to a life marked by exile, a condition that persisted until his death. He was a vehement critic of Nazi Germany and a committed proponent of progressive democratic ideals, firmly opposing the moral decay and collapse of society. For Heinrich Mann, literature was a means to an end, a tool for conveying the truth. He saw himself as a messenger, tasked with clearly articulating the realities of the world. He championed a lucid, truthful mode of expression, marked by humanism and optimism. In line with this outlook, he embraced socialism. From childhood onward, he maintained a lifelong rivalry with his younger brother, Thomas Mann; however, Thomas's receipt of the Nobel Prize in Literature eventually overshadowed Heinrich's own literary standing.

Thomas Mann, by contrast, was a representative of the New Objectivity movement. Like his elder brother, he grew up in a wealthy and cultured family, although his school years were unremarkable. The deaths within his family left profound imprints on his life and writing. Naturally inclined toward the arts, Thomas Mann engaged with his own era through an autobiographical lens, embedding his personal experiences within his literary works. He critically analyzed and reflected upon the spirit of both Europe and Germany. His writing sought to convey the universal in the most refined manner possible, following a path that upheld both moral and aesthetic integrity.

As the observations above suggest, the development of an artist, literary figure, or author (and the effort to articulate one's truth in the face of harsh societal realities while transmitting these

truths to future generations) has never been easy. Holding up a mirror to society and striving to guide its future in a positive direction often comes at a high cost. For many enlightened authors, this has meant embracing exile, and even death far from their homeland, as the price of shedding light on the society they sought to serve.

Conflict of interest declaration

My article titled "A comparative view of the literary worlds of the Heinrich Mann and Thomas Mann brothers" has no financial conflict of interest with any institution, organization or person. There is no conflict of interest between the authors.

References

- Akçit, B. Y. (2018). Dışa vurumcu bir eleştiri örneği: *Der Untertan*. *Folklor/Edebiyat*, 24(93), 197–206.
- Arak, H. (2009). Thomas Mann'ın *Venedik'te Ölüm* başlıklı eserinde sanatçı imajı. *Bilimname*, XVII(2), 281–292.
- Ay, Y. (2017). Thomas Mann ve siyasi sorumluluk. *Birikim Dergisi*. Retrieved January 15, 2025, from <https://birikimdergisi.com/guncel/8472/thomas-mann-ve-siyasi-sorumluluk>
- Aytaç, G. (1990a). *Çağdaş Alman edebiyatı*. Başbakanlık Basımevi.
- Aytaç, G. (1990b). *Edebiyat yazıları I*. Gündoğan Basımevi.
- Aytaç, G. (1997). *Karşılaştırmalı edebiyat bilimi*. Gündoğan Yayınları.
- Balta, S. (1996). *Königliche Hoheit'te aristokrasi–burjuva ilişkileri* [Unpublished master's thesis]. Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi.
- Barut, Ö. (2024). Yorumbilim kuramı temelinde S. A. Yesenin'in şiirlerinin Rusçadan Türkçeye çevirisinin karşılaştırmalı analizi. *Dil ve Edebiyat Araştırmaları*, 29, 88–103. <https://doi.org/10.30767/diledeara.1399500>
- Bayram, Y. (2004). Karşılaştırmalı edebiyat bilimi ve bir uygulama. *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 16, 69–93.
- Beckett, L. (1973). Aschenbach, Mann and music. *The Musical Times*, 114(1564), 579–582.
- Boes, T. (2019). *Thomas Mann's war: Literature, politics and the world republic of letters*. Cornell University Press.
- Can, Ö. (2016). Materyal unsurlarıyla *Venedik'te Ölüm*. *International Journal of Field Education*, 2(1), 84–95.
- Cankorel, İ. (2017). Thomas Mann ve Rus edebiyatı. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, 47(2), 83–103.
- Can Yayınları. (2025). Thomas Mann'le ilk temas. Retrieved January 16, 2025, from <https://www.canyayinlari.com/thomas-mannla-ilk-temas>
- Cihangir, M. (2021). *Die Machtlosigkeit der Familientraditionen in der Moderne (Thomas Manns "Buddenbrooks" und Reşat Nuri Güntekins "Yaprak Dökümü" im Lichte der Komparatistik)* [Master's thesis, Sakarya Üniversitesi].
- Demir, E. (2024). Sosyal bilimlerde nitel araştırma teknikleri üzerine betimsel bir çalışma. *Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 25(46), 313–328. <https://doi.org/10.21550/sosbilder.1340355>
- Ercan, C. A. (2019). Thomas Mann'ın *Venedik'te Ölüm* adlı yapıtında mitolojik izlekler. *Humanitas*, 7(14), 266–280. <https://doi.org/10.20304/humanitas.539937>
- Fraenkel, J. R., Wallen, N. E., & Hyun, H. (2000). *How to design and evaluate research in education* (4th ed.). McGraw-Hill.
- Hamilton, N. (1979). *The brothers Mann*. Yale University Press.
- Herbert, A., & Frenzel, E. (1993). *Daten deutscher Dichtung: Chronologischer Abriß der deutschen Literaturgeschichte* (27. Aufl., Bd. 2 Vom Realismus bis zur Gegenwart). Deutscher Taschenbuch Verlag.

- Kaplan, B. (2023). *Bruno Apitz'ın Nackt Unter Wölfen ve Kemal Tahir'in Yorgun Savaşçı adlı metinlerindeki direniş olgusuna karşılaştırmalı edebiyat bilimi çerçevesinde bir bakış* [Unpublished master's thesis]. Sakarya Üniversitesi.
- Kaygın, Ş. (2018). Oluşum romanı ve şans olgusu üzerine: Thomas Mann'ın *Dolandırıcı Felix Krull'un İtirafı*. *Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 60, 13–24.
- Koopmann, H. (2005). *Thomas Mann – Heinrich Mann: Die ungleichen Brüder*. Beck.
- Mann, H. (1988). *Empfang bei der Welt*. Fischer Taschenbuch Verlag.
- Sevim, A. (1991). *Sanayileşme ve edebiyat ilişkileri açısından Alman natüralizmi*. İşaret Yayınları.
- Solbach, A. (2022). *Die kleine Stadt* (1909). In *Heinrich Mann-Handbuch: Leben–Werk–Wirkung* (pp. 165–173). JB Metzler.
- Solmaz, M. (2017). Farklı kültürlerin buluşma noktası: Karşılaştırmalı edebiyat. *Researcher*, 5(2), 280–293.
- Sosyolojisi.com. (2021). Heinrich Mann kimdir. Retrieved September 16, 2021, from <http://sosyolojisi.com/heinrich-mann-kimdir-hayati-eserleri-hakkinda-bilgi/41286.html>
- Topkaya, E. (2006). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. *Eğitimde Kuram ve Uygulama*, 2(2), 113–118.
- Toprak, M. (2020). Hayat ile hayal arasında: Thomas Mann. *Sanat Kritik*. Retrieved January 16, 2025, from <https://sanatkritik.com/yazilar/hayat-ile-hayal-arasinda-thomas-mann/>
- Toz, H., & Toz, E. (2022). Balad (Ballada) türü ve Gagauz edebiyatına yansıması. *International Journal of Languages' Education and Teaching*, 10(3), 107–114. <https://doi.org/10.29228/ijlet.64278>
- Turan, İ. (2017). Edebiyatın menşei, karşılaştırmalı (mukayeseli/komparatistik) edebiyatın dünya ve Türk edebiyatındaki yeri. *Türk Dili*, 68(791), 92–95.
- Zengin, D. (2011). *Alman edebiyatı: 19. yüzyıldan günümüze kadar*. Pelikan Yayıncılık.

Heinrich Mann ve Thomas Mann kardeşlerin edebiyat dünyasına mukayeseli bir bakış

Sabri Balta¹ ¹ Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Van, Türkiye.

ÖZET

Bu çalışma, Çağdaş Alman edebiyatının birbirinden farklı iki akımının temsilcilerinden olan iki kardeş yazar Heinrich Mann ve Thomas Mann'ın edebiyat dünyalarını, eserlerindeki konuları işleyiş biçimlerini, şahsiyetlerini, Alman edebiyatındaki konumlarını ve dünya görüşlerini kendi hayat hikayeleri ekseninde incelemek ve yorumlamak amacıyla yapılmıştır. Yazarlar nitel araştırma şeklinde 'yorumlayıcı inceleme' yöntemiyle karşılaştırılmıştır. Heinrich Mann Çağdaş Alman edebiyatında Expressionizm ve Dadaizm akımının temsilcilerinden biridir. Thomas Mann Yeni Nesnelcilik akımı içerisinde Alman romanını dünya edebiyatında temsil eden eserler veren birisi olarak öne çıkmıştır. Heinrich Mann, II. Wilhelm dönemini eserlerinde ağır bir şekilde eleştirmiştir. Thomas Mann eserlerinde klasik Avrupa roman sanatını işlemesiyle bilinmektedir. Her iki yazar aynı ortamda doğup büyümüş olmalarına rağmen mizaç, bakış açısı ve dünya görüşleri bakımından birbirlerinden çok farklıdırlar. Birinci Dünya Savaşı'nın siyasi atmosferi her iki kardeşin zihniyet yapısını oldukça etkilemiştir. Her iki yazarın edebiyat sahasındaki ilerlemesi ailelerince destek görmüş ve teşvik edilmiştir. Edebiyat açısından bakıldığında Thomas Mann, ağabeyi Heinrich Mann'ın önünde adeta bir gölge gibidir. Zira onun edebiyat sahasında üslupçuluğuyla öne çıkması ve tanınması, bir bakıma ağabeyi Heinrich Mann'ın şöhretinin önünün kesilmesine ve onun ününün gölgelenmesine neden olmuştur. Bu durum Heinrich Mann açısından bir talihsizlik olmuştur. Yaratılışları ve zihniyetleri birbirlerine zıt olan bu iki kardeş yazar, Alman edebiyatının iki farklı yönünü temsil etmelerine rağmen ilginç bir bütünlük de oluşturmuşlardır. Nitekim, iki kardeş yazar da ortak bir özellik olarak edebi eserlerini otobiyografik unsurlara ve temellere dayandırarak kaleme almışlardır.

ANAHTAR KELİMELER

Edebiyat, Heinrich Mann, Thomas Mann.

Giriş

Her milletin kendi kültürünü, folklörünü, gönül dünyasını, duygu yapısını, fikriyatını, inancını, örf, adet, gelenek ve sosyolojisini, tabiri caizse tüm hayat biçimlerini kaynaklar vasıtasıyla günümüze aktardığı pek çok temsilcisi, şairi ve yazarı bulunmaktadır. Nitekim Dünya edebiyatı ve Batı edebiyatları içerisinde pek önemli bir merkezi alanı kapsayan Alman edebiyatının da geçmişten günümüze yetiştirmiş olduğu ve dünya çapında eserler vermiş, ödüller almış, adına vakıflar kurulmuş çok değerli öncü kuşakları, temsilcileri, şairleri ve yazarları vardır. Onlar kaleme almış oldukları eserleri vasıtasıyla bir yandan geçmişle geleceğe aktarırken, diğer yandan kendi milletlerinin sosyal dokusunu dolaylı olarak etkileyerek hem kendi toplumlarının yön bulmasında adeta aracı bir rol üstlenmişler hem de kendi toplumlarının dünya milletleri ve edebiyatları içerisinde çok yönlü tanınmasına vesile olmuşlardır. Bir yandan milletlerin edebiyatına katkı sunarlarken, diğer yandan onların edebiyatlarından dolaylı olarak etkilenecek istifade etmişlerdir. Esasen, böyle bir kaçınılmaz etkileşim aslında insanın başlı başına evrensel bir varlık oluşunun bir göstergesidir. Bu açıdan bakıldığında Batı'da J.W. von Goethe, T. Mann, F. Kafka, H. Hesse, H. Böll, R. M. Rilke, F. Nietzsche, B. Brecht, W. Borchert, P. Weiss, G. Grass, Dante, Shakespeare, Dickens, Daniel Defoe, Cervantes, Victor Hugo, Puşkin, Dostoyevski, Tolstoy, Gogol, Gorki, Doğu'da Firdevsî, Attar, Hayyam, Sâdi, Hâfız, Mevlânâ, İkbâl, Yunus Emre, Fuzûlî, Şeyh Gâlip,

Hüdayi vb. pek çok şair ve yazar evrensel çaptaki eserleriyle dünya medeniyetini etkilelerlerken, aynı zamanda onların pek çoğu da birbirlerinden bir şekilde etkilenmişlerdir.

Alman edebiyatında hem Alman edebiyatına hem de dünya edebiyatına evrensel çapta katkı sağlayan pek çok şair ve yazar bulunmaktadır. Bunlardan ikisi çalışmamıza konu teşkil eden ve Alman edebiyat tarihinde zıt kutuplarda yer alan Heinrich Mann (1871-1950) ve Thomas Mann (1875-1955) kardeşlerdir. Bu iki kardeş Alman yazar yaratılış ve zihniyet bakımından birbirlerine bir yandan zıt ve bir yandan da ilginç bir bütünlük içerisinde olmuşlardır (Aytaç, 1990a: 156).

Heinrich Mann, II. Wilhelm dönemini eserlerinde ağır bir şekilde eleştirmesiyle bilinirken, Thomas Mann daha ziyade, eserlerinde klasik Avrupa roman sanatını işlemesiyle tanınmaktadır (Arak, 2009). Baba tarafından Lübeck'in varlıklı, kültürlü ve soylu tüccar ailelerinden biri olan Mann ailesine mensup bu iki kardeş yazarın her ikisi de Lübeck doğumludurlar. Heinrich Mann beş çocuklu ailenin ilk, Thomas Mann ise ikinci çocuğudur. Her ikisi de sanata eğilimlidirler. İki kardeş erken yaşta yazma tutkusu edinmiş, ticarete ilgi göstermemiş ve okul çalışmalarına hevesli olmamışlar, bu da onları resmi eğitimlerini erken bırakmaya yöneltmiştir (Hamilton, 1979). Aynı ortamda doğup büyümüş olmalarına rağmen mizaç, düşünce, bakış açısı ve dünya görüşleri bakımından birbirlerinden çok farklı bir hayat tablosu çizmişlerdir (Koopmann, 2005).

Birinci Dünya Savaşı'nın siyasi atmosferi her iki kardeşin zihniyet yapısını net olarak etkilemiştir. Heinrich Mann partililiğe itibar etmeyen bir sol görüşe meyilli iken (Aytaç, 1990a: 158), Thomas Mann daha çok liberalizmin karşısında durarak II. Wilhelm'in muhafazakârlığının etkisinde kalmış, sonrasında ise liberal sol düşüncüyü ve demokrasiyi benimsemiştir (Ay, 2017). Heinrich Mann'da mizaç olarak ağır politik angajman, hiciv, rasyonalist ve expressionist bakış açısı ağır basarken, Thomas Mann'da bir denge unsuru söz konusudur. Thomas Mann kitaplarından birinin başlığında kendisini "siyaset dışı bir adam" olarak tanımlamıştır (Boes, 2019: 3). O, eserlerini politikanın hizmetine adamamıştır ve onun edebiyat tavrı ironiktir. Bu iki kardeş eserlerini sürgünde yazan yazarlar arasında yer almaktadır (Aytaç, 1995: 57). Her iki yazar da edebiyat alanında ilerlemek istemiş ve onların bu istekleri aile tarafından desteklenerek teşvik edilmiştir.

Sanat açısından bakıldığında Mann ailesinin aile atmosferi içerisinde müzik de önemli bir yer tutmaktadır. Bilhassa Wagner, ailenin müzik zevkini derinlemesine etkilemiştir (Beckett, 1973; Aytaç, 1990a: 236). Bundan ötürü her iki yazar dolaylı olarak bir müzik atmosferinden etkilenerek büyümüşlerdir. Edebiyat açısından bakıldığında ise Thomas Mann, ağabeyi Heinrich Mann'ın önünde adeta bir gölge gibidir. Zira Thomas Mann'ın edebiyat sahasında üslupçuluğuyla öne çıkması ve tanınması, bir bakıma ağabeyi Heinrich Mann'ın şöhretinin önünün kesilmesine ve adeta onun ününün gölgelenmesine neden olmuştur (Aytaç, 1990a: 156). Bu durum Heinrich Mann açısından ne yazık ki bir talihsizlik olarak değerlendirilmektedir. İfade etmek gerekir ki, yaratılışları ve zihniyetleri birbirlerine bu kadar zıt bu iki kardeş yazarın edebiyat açısından müşterek özelliği, her ikisinin de eserlerini otobiyografik unsurlara ve temellere dayandırarak yazmış olmalarıdır (Aytaç, 1990a: 157).

Amaç ve yöntem

Bu çalışma, Çağdaş Alman edebiyatının birbirinden farklı iki akımının temsilcilerinden olan iki kardeş yazar Heinrich Mann ve Thomas Mann'ın edebiyat dünyalarını, eserlerindeki konuları işleyiş biçimlerini, şahsiyetlerini, Alman edebiyatındaki konumlarını ve dünya görüşlerini kendi hayat hikayeleri ekseninde incelemek, irdelemek ve yorumlamak amacıyla nitel bir araştırma olarak tasarlanmıştır. Nitel çalışmalar olguları anlama, yorumlama ve açıklamaya yoluyla bir irdeme yöntemine dayanır (Fraenkel vd., 2000: 669; Topkaya, 2006: 113; Demir, 2024: 313). Bu bakımdan, nitel araştırma yöntemiyle edebi metinler ve yazarları karşılaştırmalı olarak ele alınabilmektedir (Turan, 2017: 94; Toz ve Toz, 2022: 111; Kaplan, 2023: 5-6; Barut, 2024: 101). Karşılaştırmalı Edebiyat edebi eserlerin ve yazarlarının konu, düşünce veya biçim bakımından çeşitli yönleriyle incelenmesine ve yorumlanmasına imkan vermektedir (Aytaç, 1997: 7; Bayram,

2004: 70). Karşılaştırmalı edebiyatta 'yorumlayıcı inceleme' biçimi karşılaştırma yöntemleri arasındadır (Solmaz, 2017: 285).

Heinrich Mann'ın edebiyat dünyası ve eserlerinde konuları işleyiş biçimi

Edebiyat hayatına lise yıllarından sonra başladığı kitapçılık öğrenimiyle giren Heinrich Mann Fischer yayınevinde çalışmıştır. Berlin ve Münih üniversitelerinde almış olduğu dersleri takiben Fransa ve İtalya'da yaşayan Heinrich Mann, bilhassa Fransa halkını sevdiğini ifade ederek, oradaki sanatın renklerinin ve çizgilerinin kendisini cezbedtiğini (Aytaç, 1990a:156-157) ileri sürerek edebi açıdan Fransız sanatının etkisinde kaldığını belirtmektedir. Mart 1933'te Nazilerin zorlamasıyla Fransa'ya iltica etmiş olan Heinrich Mann'ın (Sevim, 1991: 264) böylelikle edebiyat anlayışında Fransa'nın edebi geleneğinin etkili olduğu aşikâr bir şekilde görülmektedir. Otobiyografik unsurlar taşımakla beraber Romen kaynaklarından da beslenmiş olan Heinrich Mann'ın eserleri daha ziyade zamana bağlılık arz etmekle birlikte, zamanın belgeleri olma özelliğini göstermekte ve berrak bir dil yapısı (Aytaç, 1990a:157-159) niteliği taşımaktadır. Bununla beraber romanlarında sosyo-politik unsurlara da yer vermiş olan yazar, hayatı boyunca kardeşi Thomas Mann'la bir rekabet içerisinde olmuştur.

Modern romanla ilgili olarak teoriye dayalı açıklamalar da yapmış olan Heinrich Mann'ın edebiyatla ilgili alanı toplumun katmanları arasındaki çatışmayı, rejim baskısını ve burjuva sınıfının tenkit edildiği konulara yer verdiği siyasi ve eleştirel romandır. Ona göre siyasi ve eleştirel romanın cemiyetin ve zamanın kalıcı bir belgesi olma niteliğini taşımaktadır. Çağ eleştirisi ve siyasi romanların yanında alaycı ve parodist eserler de yazmış olan Heinrich Mann, romanlarında sadece yer, zaman ve politik unsurlara bağlı kalmamış, bilakis dünyayı anlatmak ve hakikati olduğu gibi açık bir dille yansıtmayı da bir görev bilmiştir. Estetik kaygı unsurlarına yer vermeyen Heinrich Mann'a göre edebiyat bir araç niteliği taşımaktadır (Aytaç, 1990a: 157-158).

Edebi yönden hicivci ve rasyonalist (Aytaç, 1995: 57) bir bakış açısına sahip olan Heinrich Mann'ın eserlerinde doğalcılık, yeni romantizm, dışavurumculuk; hatta yeni nesnelcilik gibi eğilimleri görmek de mümkündür. Bilhassa, II. Wilhelm döneminden itibaren Alman burjuvazisini tenkit eden tavrını hem Weimar Cumhuriyeti döneminde, hem de Nasyonal Sosyalist yönetim döneminde eserlerine yansıtmıştır. Nitekim, *Die Armen* (Yoksullar-1917, *Der Kopf* (Kafa-1925) ve *Der Untertan* (Tebaa-1914) adlı eserlerinde o ilk başta estetiğe önem verirken, II. Wilhelm dönemindeki siyasi eleştiriye de ön planda tutmuş ve II. Wilhelm'i eserin ana karakteri Diederich Heßling üzerinden ironik ve alaycı bir üslupla eleştirmiştir. Yazar eserde imparatorun ve Kilise'nin emri altında hayatını idame ettiren, haysiyetsiz bir tebaa ruhu ile hareket eden, baskı ve güç kullanan, sömüren bir milliyetçi burjuva tipini anlatmıştır. Böylelikle yazarın zamanın tarihi gerçeklerini gözler önüne sermiş olduğu *Der Untertan* (Tebaa-1914) eseri hem angaje ve eleştirel bir dönem romanı hem de toplumsal roman haline gelmiştir. Heinrich Mann'a göre sadece belirli tarihi olayları aktarmak değil, ayrıca zamanın fikrî, siyasî, malî ve kültürel tablosunu aktarmak da önem arz etmektedir (Akçit, 2017: 199-201). *Der Untertan*'daki Heßling karakteri zamanın ruhunu yansıtmak bakımından manidar ilginç bir örnek teşkil etmektedir. Zira Heßling otoriteye boyun eğen, itaatkâr, korkak, cesaretsiz, yoksun, oportunist, konforuna düşkün (Zengin, 2011: 307) ve yerine göre zorba, yerine göre kul kişiliğiyle çift yönlü olarak (Aytaç, 1990a: 163) karşımıza çıkmaktadır. İlk eserlerinde toplumun üst katmanlarında gördüğü çöküşü dile getirirken, toplumdaki otoriter yapının sert tutumuna dikkat çekmiş ve bu durumu yine sert bir şekilde tenkit etmiştir. Bununla beraber otorite sahiplerinin kibirli tutumlarına ve halkın uyruk ruhuna uygun olmayan onursuz davranışlarına karşı ciddi eleştirel yazılar kaleme almıştır.

Heinrich Mann sol düşünceye olan eğilimini yansıttığı eserlerinde dünyayı anlatmayı, hakikati çarpıtmadan olduğu gibi göstermeyi de bir gaye bilmiştir. Onun anlık buluşlarını kaydettiği, içinde kısa nesir biçiminde ustalığını gösterdiği ve kendisi için zevkli bir uğraş ve aynı zamanda dinlendirici bir çeşni olan [*Pippo Spano* (Pippo), *Auferstehung* (Diriliş), *Liliane und Paul* (Liliane ile Paul-1926)] ve yayımlandıktan sonra birer perdelik tiyatroya dönüştürdüğü diyalog novelleri [*Die*

Unschuldige (Masum) *Der Tyrann* (Zalim), *Schauspieler* (Oyuncu)] de adeta romanlarının bir parçası gibidir (Aytaç, 1990a: 158-159).

Tam bir burjuva karşıtı olan Heinrich Mann *Die Göttinnen oder die drei Romane der Herzogin von Assy* (Tanrıçalar ya da Assy Düşesinin Üç Romanı-1903) adlı üçlemesinde bu karşıtlığını edebi olarak net bir şekilde dile getirmiştir. *Im Schlaraffenland* (Bolluk Ülkesinde-) adlı romanı ise alaycı bir romandır. Eser daha ziyade ekonomi çevrelerini, matbuatı ve edebiyat akımlarını hicvetmektedir. *Professor Unrat oder das Ende eines Tyrannen* (Profesör Unrat ya da Bir Zalimin Sonu-1905) romanında daha ziyade burjuvanın ahlak anlayışını eleştirmiştir. Yazarın bu eseri bilahare *Der blaue Engel* (Mavi Melek-1960) adıyla sinemaya da uyarlanmıştır (Sosyolojisi.com, 2021).

Heinrich Mann'ın *Die kleine Stadt* (Küçük Şehir-1909) romanı ise faşizm öncesi İtalya'da Roma yakınlarındaki Palestrina kasabasında yaşadığı izlenimlerini anlatmaktadır (Solbach, 2022). Eserde sanat, aşk ve toplumsal-politik şeklinde ele alınan konular ironi, coşkunluk ve ölçülü bir ciddiyet içerisinde beş bölüm şeklinde işlenmiştir. Romandaki yüze yakın figürün çeşitliliği yazarın demokratik toplum anlayışının bir yansıması niteliğindedir (Aytaç, 1990a: 161-162).

Heinrich Mann'ın iki bölüm halinde yazmış olduğu ve tarihi roman niteliği taşıyan *Die Jugend des Königin Henri Quatre* (Kral IV. Henri'nin Gençliği-1935) eseri, yazarın tarihi gerçeği çağdaş tecrübenin ışığı altında değerlendirdiği ve düşünceyle eylemi bir arada sentezlediği bir eserdir (Aytaç, 1990a: 163-164). *Empfang bei der Welt* (Dünyaya Hoşgeldin-1956) romanı ise vefatı sonrası yayınlanan ve toplum eleştirisi türünde bir hiciv romanıdır. Bu onun Kaliforniya'ya kaçışından sonraki ilk önemli eserdir (Mann, 1988). Otobiyografik atmosferle dolu olan roman, çürümüş bir toplumun hayatta kalma mücadelesini ve yalana dayalı bir düzen üzerine kurulmuş bir hayatı hicvetmeyi anlatmaktadır (Aytaç, 1990a:165).

Heinrich Mann'ın roman formunda *Das Kaiserreich* (İmparatorluk-1914-1925), *Ein ernstes Leben* (Ciddi Bir Yaşam-1932), *Der Atem* (Soluk-1949), novel formunda *Kobes* (Kobeler-1925); uzun novel formunda *Flöten und Dolche* (Flütler ve Hançerler-1905); oyun formunda *Die grosse Liebe* (Büyük Aşk-1912), *Madame Legros* (Bayan Legros-1913), deneme formunda *Macht und Mensch* (Güç ve İnsan 1919), *Geist und Tat* (Ruh ve Eylem -1931), *Der Hass* (Kin-1934), *Mut* (Cesaret-1939), *Sieben Jahre* (Yedi Yıl-1929) ve yaşam öyküsü şeklinde *Ein Zeitalter wird besichtigt* (Bir Çağın Gözden Geçirilişi-1946) başlıca eserleri arasında yer almaktadır.

Heinrich Mann'ın şahsiyeti, edebiyattaki konumu ve dünya görüşü

Kaleme almış olduğu eserlerle hem Alman hem de dünya edebiyatında haklı bir yere gelmiş olan Heinrich Mann 1871 yılında Almanya'nın Lübeck şehrinde dünyaya gelmiştir. Heinrich Mann, hümanist anlayışa dayalı, toplumcu bir görüşün iyimser bir temsilcisi ve particiliğe itibar etmeyen bir dünya görüşüne sahip (Aytaç, 1990a: 158) sosyalist ve özgürlükçü (Toprak, 2020) bir yazardır. Militarizm ve ulusçuluğun onun nezdinde bir kıymeti bulunmamaktadır. Tam bir demokrat olan yazar savaş karşıtı tavırlarıyla insanî bir sosyalizm taraftarıdır. Cumhuriyetçi demokrasi fikri de bunlardan bir tanesidir. O, uluslar üstü organizasyonlara inanmaktadır. Bu yöndeki fikirlerini romanlarında dolaylı olarak dile getirmiş, makalelerinde ve deneme yazılarında daha açık biçimde vurgulamıştır. Ulusçuluk ve militarizmle mücadele etmek suretiyle eserlerinde demokratik bir tutum içerisinde savaş karşıtı görüşlerini beyan etmiş ve bunun için topluma yönelik amaçlar uğrunda gayret sarf etmiştir. O burjuvaya karşı daimî bir tutum sergilemiştir (sosyolojisi.com: 2021). Aynı zamanda faşizm karşıtı da olan Heinrich Mann, Amerika yıllarında Amerikan yaşam tarzını da yadırgayan bir tutum içerisinde olduğu için Amerikan halkına hiçbir zaman hitap etmemiştir (Aytaç, 1990a: 15).

Thomas Mann'ın edebiyat dünyası ve eserlerinde konuları işleyiş biçimi

Thomas Mann yirminci yüzyıl Alman edebiyatının beş yıldızı olarak kabul gören Robert Musil, Franz Kafka, Alfred Döblin, Günter Grass ve Stefan Zweig gibi yazarlarla ismi birlikte anılan ve yine yirminci yüzyıl Alman edebiyatını dünyaya tanıtan önemli yazarlardan biri olan (Ercan, 2019:

267); bununla birlikte Alman romanını dünya edebiyatı içerisinde temsil edecek nitelikte eserler kaleme almış büyük üslupçu (Aytaç, 1990: 235), Nobel Edebiyat Ödüllü (1929), Mann ailesinin edebiyat ve sanat alanındaki bir diğer yetenekli temsilcilerindendir. Çocukluk ve gençlik yıllarının hatıraları ve bilhassa büyükannesinin ve babasının ölümleri, pek parlak olmayan okul hayatı eserlerinde iz bırakmıştır. Schopenhauer'in ölüm düşüncesi ve mistiği (*Todesgedanke und Mystik*), Nietzsche'nin üstün insan imajı (*Übermensch*), Goethe'nin ironik üslubu (*ironische Still*), Heinrich Heine'nin dahiliği (*Genie*), Wagner'in müzik anlayışı (*Verstand der Musik*) onun eserlerine taşımış olduğu niteliklerdir (Beckett, 1973). Edebi yaratıcılığının kaynağı kendi yaşantısında olan Thomas Mann'ın eserlerinde belirli bir kronoloji söz konusu olmamakla beraber, onun edebi açıdan dünya romanına katkısı eserlerinde geçmişe yönelmesi, mitolojiyi yeniden diriltmesi ve aşırılıktan kaçmış olması şeklinde ifade edilebilir. Bunun yanında eserlerinde canlılık, sürükleyicilik, insan imajı, okuyucunun ilgisini ön planda tutma, otobiyografi, sanatçı ve sanatçının problemleri, mesafe, hoşgörü, geniş çaplı düşünme, müzik, alegorik ifadeler, politika, nostalji, natüralizm, duygusuzluk, güçsüzlük, zaafırlara teslimiyet ve kutupları aynı yoğunlukta işleme şeklinde ortaya çıkmaktadır (Balta, 1996: 2-3). Bilhassa Thomas Mann'ın erken dönem eserlerinde aşk ve ölüm, sanat ve hayat, erotizm ve hastalık gibi birbirine zıt unsurlar ele alınırken, olgunluk dönemi eserlerinde yine bu zıt unsurlar yirminci yüzyılın düşünsel ve siyasi problemleriyle bezenmiş bir şekilde işlenmiştir (canyayinlari.com, 2025). Eserlerinde edebi alıntılar da vardır. Yazar edebi alıntıyı romanın ana kurgusu şeklinde kullanmış, zamanı ise nesnel ve öznel saat arasındaki uyumsuzluk probleminin dile getirilişi şeklinde sembolik olarak ele almıştır (Aytaç, 1990a: 67-236).

Thomas Mann Buddenbrooks (Buddenbroklar), *der Tod in Venedik* (Venedik'te Ölüm) ve *der Zauberberg* (Büyülü Dağ) eserleriyle dünya çapında ün salmıştır. 1929 yılında Nobel edebiyat ödülünü almıştır. 1930 yılında yazmış olduğu Mario ve Sihirbaz adlı kısa romanında diktatörlüğün tehlikelerine özgü alegorileri eserinde kullandığı gerekçesiyle siyasi yazıları kara listeye alınıp yakılarak Naziler tarafından vatandaşlıktan çıkarılmış ve akademik onurları iptal edilmiştir. 1933'te sürgün edilmiş ve 1939 yılında ABD'ye göç etmek zorunda kalmıştır.

Edebiyatı, güzel yazmak ve güzel düşünmek biçiminde ifade eden Thomas Mann, onu güzel davranışa giden ahlaklı ve estetik bir yol olarak görmektedir (Aytaç, 1990a: 35-36). Eserlerinde zaman olgusuna önem veren Thomas Mann edebi anlayışında Goethe'den çok etkilenmiştir (Arak, 2009; 284; Boes, 2019: 22). Ona olan hayranlığından yola çıkarak *Lotte in Weimar* ve *Doktor Faustus* gibi romanlarında Goethe'nin çok yönlülüğünü dile getirerek adeta onunla haşır neşir olmuştur (Aytaç, 2021: 7-8). Mann, Goethe'nin ölümünün yüzüncü yılını anmak için yazdığı *Goethe as a Representative of the Bourgeois Age* (Burjuva Çağının Temsilcisi Olarak Goethe) ve *Goethe's Career as a Writer* (Yazar Olarak Goethe'nin Kariyeri) adlı makalelerde büyük yazarın mirasının modernleştirici yönünü vurgulamaya büyük özen göstermiştir (Boes, 2019: 23). Nietzsche ve Schopenhauer de Thomas Mann'ın edebi dünyasında önemli şahsiyetlerdir. Onun Nietzsche'ye olan tutkunluğu Nietzsche'nin yön verici bir özdeyişi olan "Almanların Aydınlanmaya Düşmanlıkları" sözünden kaynaklanmıştır. Schopenhauer'e olan hayranlığı ise onun edebiyatçı yanını antik Yunan ve Latin özdeyişleriyle beslemesinden kaynaklanmaktadır (Aytaç, 2021: 39).

Yirminci yüzyıl dünya edebiyatının en önemli isimlerinden biri olan Thomas Mann, Alman dilinde dünya çapında tanınan ilk sosyal roman (Zengin, 2011: 182) olan Buddenbrooks (1901) romanıyla Alman İmparatorluğu'nda adından en çok bahsedilen en genç romancı ünvanıyla şöhrete kavuşmuştur. Okuyucunun gözünde hayal ve hayat arasında flulaşmış bir yazardır. Mann, otobiyografik eserinde yalnızca Lübeckli bir tüccar ailesinin çöküşünü anlatmakla kalmaz, aynı zamanda burjuva idealinin toplumsal ve tarihsel durumunu, kuşaklar arası ve evlilik içi çatışmaları da kendine özgü ironik bir üslupla ortaya koyar (Cihangir, 2021: 108). Onun "Bir Ailenin Çöküşü" alt başlığını taşıyan eserinde zengin bir tüccar ailenin üç nesli içeren hikâyesini ve çöküşünü anlatması ve üstelik Lübeck'teki ileri gelen ailelerin, kuzen, amca, teyze gibi akrabalarının isimlerini değiştirerek ağır bir mizahi ironiyle işlemiş olması Lübecklilere ağır

gelmiş, pek çok dedikodunun çıkmasına yol açmış ve bu durum yazarın bir daha Lübeck'e uğrayamamasına neden olmuştur (Toprak, 2020).

Thomas Mann, kaynağını hayattan alan masal formunda (Toprak, 2020), kendi ifadesiyle roman biçiminde bir komedi (Aytaç, 1990a: 246) olan *Königliche Hoheit* (1909) (Prens Hazretleri) adlı otobiyografik eserinde Münihli zengin bir profesörün kızı olan Katja Pringsheim ile evliliğe kadar giden süreci işlemiştir. Bunun yanında yazar eserde köhneleşmiş feodalizmle modern Amerikan kapitalizmini uzlaştırmaya çalışırken (Balta, 1996: 4), Goethe çağıının feragat, eğitim ve olgunlaşma gibi motiflerini de eleştirel bir mesafe içerisinde işleyerek, Kaiser Wilhelm devrinin bazı konularını eserene yedirmiş ve demokrasiye yönelmeyle sonuçlanacak olan bireycilik krizi konusunu gündeme taşımıştır (Aytaç, 1990a: 247).

Thomas Mann'ın *Der Tod in Venedig* (1913) (Venedig'te Ölüm) adlı noveli, yazarın ilk başlarda Goethe'yi model alarak, sonrasında ise Goethe'den izler taşıyan Gustav von Aschenbach (Ercan, 2019: 267) karakteri üzerinden Prusya ve II. Wilhelm dönemini eleştirdiği, sanat ve sanatçı problematiğinin aşk ve ölüm konusunu ön planda tutarak, mitolojik motiflerle mitolojiye göndermede bulunmak suretiyle ağdalı bir üslupla ele aldığı bir eseridir. Thomas Mann bu eserinde hayatta ve sanatta güzele tapıncın en ünlü temsilcisi olan Gustav Aschenbach özelinde sanat, tutku, hastalık (Toprak, 2020) ve ayrıca güzellik ve ahlak gibi birbiriyle çatışan unsurları trajik boyutuyla işlemiştir (Ercan, 2019: 267). Bununla birlikte sanatçı sorunsalının ele alındığı ve romandan ziyade kısa bir düzyazı biçiminin işlendiği eserde Thomas Mann sanatçının bir ahlak savunucusu olmadığını ve olmaması gerektiğini ileri sürerek, sanatçının dünyayı ahlaki öğretilerin dışında farklı bir şekilde düzeltmeye çalışması gerektiğini savunmuştur (Arak, 2009: 281).

Yaşamındaki meselelerine sadık olan ve onların etrafında büyük hikâyeler ve dünyalar kurabilmiş bir yazar olarak Thomas Mann'ın dev yapıtlarından birisi de *Der Zauberberg*'tir (1926) (Büyülü Dağ). İki ciltlik bir zaman ve eğitim romanı (Aytaç, 1990a: 250) olan bu eserinde yazar, Davos'ta bir senatoryumda tedavi gören kuzenini ziyareti sonrasında Hans Castor özelinde farklı hastalıklar, farklı etnisitedeki insanlar, kavgalı siyasi görüşler, yeni idealler ve aşk gibi unsurları konu edinerek, insanı esir alan, hayatın dışında ama hayatı arzulatan büyülü dağ (Toprak, 2020) konusunu işlemiş ve senatoryum dünyasının lükse dayalı ve ölüme mahkûm pasif hayat tarzını mizahi bir şekilde karikatürize etmiştir. Kasım ayının motifi olan ölüm hayranlığının komik hale getirildiği bu romanda anlatım temposunu sürekli değiştiren apolitik yazar (Herbert ve Frenzel, 1993: 584), anlatım zamanına kıyasla zamanı sürekli hızlandırarak, leitmotiv, kalıp ve davranış biçimleri aracılığı ile zaman akışını ortadan kaldıracak bir ilişkiler ağı kurmuştur (Aytaç, 1990a: 250-251).

Thomas Mann'ın kahramanı Goethe olan ve sanatkar insanın sanat ve hayat problematiğinin işlendiği *Lotte in Weimar* (1939) (Lotte Weimar'da) romanı da, yazarın titiz kaynak çalışmalarına dayanan ve Goethe'nin sanat ve ününün doruğunda bulunduğu devreyi anlattığı bir sanatkar romanıdır (Aytaç, 1990a: 253). Roman biçim bakımından bir biyografyadır (Aytaç, 2021: 23). Eserde Thomas Mann'ın Goethe ile olan uzun süreli teması konu edilirken, Mann bu eserde onunla olan entelektüel ilişkinin de izini sürmüş ve Goethe ve çevresi arasındaki ilişkiyi özeleştirili bir tarzda incelemiştir (Zengin, 2011: 381). Thomas Mann'ın sanatkar romanları arasında özel bir yeri bulunan *Lotte in Weimar* romanında Goethe'yi sanatkarlıkla vatandaşlık sentezini başarmış bir hayat sanatkarı (Aytaç, 1990a: 255) olarak takdim etmiştir.

Biçim bakımından biyografik bir roman olan *Doktor Faustus*'ta (1947) Thomas Mann sağlıklı, insancıl, ahenk ve akıl adamı yaratılışındaki anlatıcı figür olan Adrian Leverkühn adlı bir bestecinin (Aytaç, 1990a: 257) gerilimli dünyasını konu edinir. Eserdeki bir çok motif Dostoyevski tarzı düşünce yapısına, özellikle *Karamazov Kardeşler*'deki şeytan bölümünü andırmaktadır. Hastalık-sağlık, soğukluk, sevgiden yoksunluk, şeytanla insanın senli benli oluşu gibi motifler dikkat çekicidir. Eserde şeytanın varlığı soğukluk motifine bizzat delildir. Leverkühn'ün şeytanla diyalogunda kişiliğindeki bölünme açıkça bellidir. Geçmiş zaman kullanan Leverkühn aniden

şimdiki zamana geçerek ruhundaki bölünmeyi hissettirmektedir. Zira şeytanın kullandığı dil Ortaçağ Almancasıdır. Kişilik bölünmesi yaşayan Leverkühn rasyonellik ve irrasyonellik arasında gerilimli bir şekilde gidip gelmektedir. Leverkühn şeytandan satın aldığı zaman karşılığında sevgiden yoksun kalmış çifte kişilik sahibi bir şahsiyettir (Cankorel, 2007: 88-90). Şeytan Leverkühn'ü en zayıf noktası olan çifte kişiliğinden yakalamış, onun bu anlamsızlığının bedelini onu hastalığın pençesine düşürerek ödetmeye çalışmıştır. Eserde Thomas Mann Leverkühn'ün hayat hikayesini Nasyonal-sosyalizm coşkusu kapılmış Almanya'nın kaderiyle bir paralellik içerisinde anlatmaya çalışmıştır. Eserde Thomas Mann konuşma üslubu olarak da Zeitblom'un akademik üslubunu, Luther Almancasını ve İsviçre Almancasını da kullanmıştır (Aytaç, 1990: 259-260).

Thomas Mann'ın şahsiyeti, edebiyattaki konumu ve dünya görüşü

Modern Alman edebiyatının klasik romancısı olarak da tanınan, Mann'ın ailesinin ikinci çocuğu, eserleriyle Alman edebiyatını dünya çapında temsil edebilme onuruna erişmiş büyük üslupçu Thomas Mann Almanya'nın Lübeck şehrinde tanınmış olan soylu bir tüccar ailenin üyesi olarak dünyaya gelmiştir (Kaygın, 2018: 14). Çocukluk dönemini son derece varlıklı ve kültürlü bir aile atmosferi içerisinde sorunsuz ve mutlu bir şekilde geçiren Thomas Mann sanata eğilimli bir şahsiyettir (Aytaç, 1990a: 235-236). Apolitik bir dünya görüşüne sahip olan yazar (Boes, 2019: 3) liberalizme karşı II. Wilhelm muhafazakârlığının tesirinde kalmış, ilerleyen zaman içerisinde demokrasiyi benimseme yolunu tutmuştur (Ay, 2017). Denge unsurunu kendisinde düstur edinen Thomas Mann eserlerini siyasetin hizmetine sunmamıştır. İronik bir üslubu benimseyen Thomas Mann çocukluk ve gençlik yıllarının hatıralarını, bilhassa aile büyüklerinin ölümlerini, çocukluğunda pek parlak olmayan okul hayatını eserlerine ve sanatına yansıtmış, yaratıcılığının kaynağını kendi yaşantısından alan, çağdaş ve evrensel olmayı amaç edinmiş, yazım tekniğinde gerçekçi ayrıntıları ustalıkla işlemiş bir yazardır (Balta, 1996: 2). Okula istemeyerek giden ve gençlik yıllarında yazdığı şiirlerle hem kendisini hem de ailesini aşağılatan burjuva ailenin asil delikanlısı Thomas Mann edebiyata dört elle sarılmış, psikoloji ve felsefeden beslenmiştir. Onun gelişiminde birçok besteci, orkestra şefi ve akademisyenle kurduğu dostluğun ve müziğin önemli bir rolü olmuştur. Nasyonalizme karşı duruşundan ötürü vatandaşlıktan çıkarılarak (1936) İsviçre ve Amerika'ya göçü sonrasında 1946'da ülkeye dönmesi, her ne kadar siyasi ortam yumuşasa da onun meslektaşları tarafından soğuk karşılanmasına neden olmuştur (Can, 2016: 86).

Onun edebi açıdan dünya edebiyatına katkısı, eserlerinde geçmiş zamanı işlemesi, mitolojiyi gündeme getirmesi, geleneğin dışına çıkmadan (Aytaç, 1990a: 242) anlatımda sürükleyiciliği, anlatımda ilgiyi uyanık tutma hünerini, hayal gücünü kullanma yetisini eserlerine yansıtmış olmasıdır. Onun romancılığının en önemli özelliği, dünyaya ve çevresine karşı takındığı tavidir. Ona göre roman yazarlığının temel kaidesi tarafsızlık olup, mesafe, geniş açı ve tolerans vazgeçilmez ilkelerdir (Aytaç, 1990b: 294-295). Goethe, Schiller, Lessing, Nietzsche, Heine, Schopenhauer, Freud, Wagner ve Tolstoy gibi şahsiyetler onun edebi şahsiyetinin ve kültürünün oluşmasında etkili olmuşlardır. Hatta onun Tolstoy hayranlığı yazarda onu ziyaret etme arzusunu tetiklemiş, görüşme gerçekleşmeyince hayranlık daha da büyümüş ve Tolstoy onun gözünde bir mitos haline gelmiştir (Aytaç, 1990a: 238-241).

Her iki yazara karşılıklı bakış

Heinrich Mann ve Thomas Mann çağdaş Alman edebiyatının iki önemli temsilcilerinden olup kardeş yazarlardır. Aynı aile ortamında büyümüş olmalarına rağmen şahsiyet, dünya görüşü, edebi kişilikleri, yaratılış ve zihniyetleri bakımından birbirlerine zıttırlar. Heinrich Mann lise hayatından sonra edebi çalışmalarına başlamış, Thomas Mann ise sıkıcı ve parlak olmayan bir okul dönemi geçirmiştir. Heinrich Mann daha ziyade Çağdaş Alman edebiyatı içerisinde Expressionizm ve Dadaizm akımının temsilcileri içerisinde yer bulurken, kardeşi Thomas Mann Yeni Nesnelcilik akımı içerisinde yer almıştır. Heinrich Mann başta Fransa ve İtalya olmak üzere olmak üzere hayatını sık sık yurt dışında geçirmiştir. Heinrich Mann'ın, eserlerinde para, iktidar ve güç, kibir, zorbalık, halkın onursuzluğu ve çöküş gibi unsurları işlemiş olması ve bununla

birlikte Nazilerin iktidara gelişi Amerika'ya sürgün gitmesine neden olmuştur. Thomas Mann da aynı şekilde yaşamış Nazilere karşı konuşmaları ve onları şiddetle eleştirmesi nedeniyle İsviçre, Fransa ve Çekoslovakya gibi ülkelerde zorunlu bir yurt dışı hayatı yaşamış ve Amerika'nın çağrısı üzerine Amerika'da sürgün hayatını sürdürmüştür. Bu bakımdan her iki yazarın da sürgün hayatı yaşamış olmaları benzer yönlerindendir.

Heinrich Mann'ın eserlerinde diğer yazarlara kıyasla zamana bağlılık çok fazladır. Eserlerinde hem sanat gücü mevcuttur, hem de eserleri çağa ışık tutmaktadırlar. Heinrich Mann'ın eserlerinde Cumhuriyet fikrine dayanan bir demokrasi ve uluslararası organizasyon düşüncesi hâkimdir. Thomas Mann ise eserlerinde olağanüstü üslupçuluğunu öne çıkarmış ve ayrıca siyasi ve sosyal konuları eserlerine yedirmiştir. Thomas Mann'ın bu şekilde tanınmış olması, onun ağabeyi Heinrich Mann'ın önüne geçmesini sağlamış ve Heinrich Mann'ın şöhretinin önünün kesilmesine ve ününün gölgelenmesine neden olmuştur. Zaten en başından beri her iki kardeş yazar büyük bir rekabet içerisinde adeta yarış halinde olmuşlardır.

Alman edebiyatının farklı akımlarını temsil etme bakımından birbirinden ayrı gibi gözüken her iki yazarın edebi açıdan bir bütünlük oluşturan müşterek özellikleri, eserlerini otobiyografik unsurlara dayandırarak yazmış olmalarıdır. I. Dünya Savaşı'nın siyasi atmosferi her iki kardeşin zihniyet yapısında net bir bakış açısı sağlamıştır. Heinrich Mann particiliğe irtibat etmeyen sol bir görüş içerisinde kendisini ifade ederken, Thomas Mann daha ziyade liberalizme karşı bir tavır içerisinde yer tutarak II. Wilhelm'in muhafazakârlığının tesirinde kalmış, fakat sonrasında liberal sol düşünceyi ve demokrasiyi benimseme yolunu izlemiştir. Heinrich Mann'da karakteristik olarak ağır siyasi angajman, eleştiri, gerçekçi ve dışavurumcu bakış açısıyla hareket etme, buna karşın Thomas Mann'da bir denge söz konusu olmuştur. Heinrich Mann'ın eserleri politikanın o günkü durumunu sergilerken, Thomas Mann'ın eserleri politik değildir, yani Thomas Mann eserlerini siyasete kurban etmemiştir. Eserlere yazılış tarihleri olarak bakıldığında her iki yazar da sürgün hayatlarında eser vermekten kaçınmamışlardır. Sanat açısından bakıldığında her iki yazar da ailelerinin kültürel durumundan faydalanmışlardır. Zira ailenin bir müzik kültürü taşıması, bilhassa Wagner'in müziği aile üzerinden Thomas Mann'ı özellikle etkilemiştir.

Heinrich Mann eserlerini Romen kaynaklarıyla beslerken, bilhassa İtalya ve Fransa kendisi açısından onun Avrupa ruhunun temsilcisi olmuştur. Thomas Mann ise Lessing, Heinrich Heine, Flaubert, Turgenev, Alexander Kielland, Nietzsche, Schopenhauer, Tolstoy, Freud ve Goethe gibi yazarların tesirinde eser vermeye çalışmıştır. Dolayısıyla onun Nobel Edebiyat ödülünü almasında bu yazarların payı oldukça fazla gözükmemektedir. Heinrich Mann, kendisini, temelinde hakikat ve berraklık ihtiyacının olduğu dünyayı olduğu gibi anlatma göreviyle vazifeli bir yazar olarak nitelerken, Thomas Mann Avrupa ve Alman ruhuna dair analiz ve eleştiriler yapma yolunu tutmuştur. Heinrich Mann edebiyatı, insanlığı eğiten ve onu mutlu bir geleceğe hazırlayan bir araç gören hümanist ve iyimser bir yazar olarak, Thomas Mann ise edebiyatı, kaynağını bizzat kendi yaşantısından otobiyografik unsurlar taşıyan ve genel, fakat evrensel olanı yansıtan, güzeli yazma, güzeli düşünme, güzel davranışa giden ahlaklı ve estetik bir yol görmeyi amaçlayan bir düşünce yapısıyla karşımıza çıkmaktadır. Thomas Mann çağa ve topluma tercüman olabilmek hususunda yalnızca kendisinden bahsetmiş olmayı bile yeterli görmüştür. Nietzsche her iki yazarın ortak faydalandığı bir adres olarak karşımıza çıkmaktadır. Zira Heinrich Mann Nietzsche'nin ruhundan ve onun dekadın duygusundan beslendiğini ifade ederken, Thomas Mann ise Nietzsche'nin üstün insan imajından faydalanmıştır.

Heinrich Mann'ın eserlerinde zamana bağlılık, zamanın belgeleri olma, berrak bir dil, çatışma, rejim baskısı, burjuva sınıfının tenkit edilmesi, siyaset, eleştiri, dünyayı anlatma, hakikati olduğu gibi ifade etme, doğalcılık, itaatkarlık, korkaklık, sömürü, cesaretsizlik, yoksunluk, oportünizm, konfora düşkünlük, toplumun çöküşü, otorite sertliği, kibir, onursuzluk, ahlak çöküntüsü, ironi, coşkunluk, ölçülü bir ciddiyet, çürüme ve hayatta kalma mücadelesi gibi unsurlar öne çıkarken, Thomas Mann'ın eserlerinde ölüm düşüncesi, mistisizm, üstün insan imajı, ironi, deha, geçmişe yönelme, mitoloji, aşırılıktan kaçma,, canlılık, sürükleyicilik, otobiyografi, sanatçı problemi,

mesafe, hoşgörü, düşünce genişliği, müzik, alegori, nostalji ve zaafılara teslimiyet gibi unsurlar ele alınmıştır.

Sonuç

Bu çalışmada Çağdaş Alman edebiyatının iki ayrı akımının temsilcisi durumunda olan Alman yazarlar Heinrich Mann ve Thomas Mann'ın edebiyat dünyaları, eserlerindeki konuları işleme biçimleri, şahsiyetleri, dünya görüşleri ve edebi konumları karşılıklı olarak değerlendirilmiş, böylece bu iki kardeş yazarın öne çıkan özelliklerine ve çeşitli yönlerine dikkat çekilmiştir.

Heinrich Mann expressionist ve dadaist bir yazardır. Müziğin önemli bir yer tuttuğu kültürlü, varlıklı, tüccar bir burjuva aile mensubudur. Doğuştan edebiyata meraklı ve bu uğurda fikirlerini eserlerinde alenen açıklamaktan sakınmayan bir düşünce yapısına sahiptir. O, yaşamış olduğu çağı belgeleriyle başka bir zaman dilimine aktarmak istemiştir. İçinde yaşamış olduğu toplumun yapısını otoriteye başkaldırarak eserlerine yansıtması onun adeta hayatına bedel bir sürgün içerisinde yaşamasına ve ölmesine neden olmuştur. Nazi Almanyası'nı ağır bir şekilde tenkit etmiştir. Toplumun çökmesine ve çürümeye karşı çıkmış gelişkin demokrasi yanlısı bir yazardır. Edebiyatı bir araç olarak görmüştür. Kendisini dünyayı net bir dille anlatmayı vazife edinen bir görevli olarak görmüştür. Hakikati berrak bir şekilde anlatma taraftarıdır, insancıl ve iyimserdir. Bu düşüncesini ispatlarcasına sosyalizme sarılmıştır. Kardeşi Thomas Mann'la çocukluktan itibaren hep bir rekabet içerisinde olmuş, ancak kardeşinin Nobel edebiyat ödülüyle ön plana çıkması kendisini gölgede bırakmıştır.

Thomas Mann ise yeni nesnelci bir yazardır. O da ağabeyi gibi varlıklı ve kültürlü bir aile atmosferi içerisinde, öğrencilik hayatı parlak olmayan, ailesindeki ölümlerin hayatında derin izler bıraktığı bir yazardır. Doğuştan sanata meyilli olan Thomas Mann yaşamış olduğu çağı kendi otobiyografisini eserlerinde işleyerek aktarmıştır. Avrupa ve Alman ruhunu analiz ederek eleştirmiştir. Evrensel olanı olabildiğince güzel bir şekilde aktarmış, bu uğurda ahlaklı ve estetik bir yol takip etmiştir.

Yukarıdaki tespitlerde görüldüğü gibi bir sanatkarın, edebiyatçının veya yazarın yetişmesi ve içinde yaşadığı toplumun zor şartlarına direnerek kendi doğrularını dile getirmesi ve gelecek nesillere aktarma çabası hiç bir zaman kolay olmamıştır. Topluma ayna tutmak ve onun geleceğine müspet bir yön vermek için gerektiğinde sonu sürgün de olsa, doğduğu topraklar dışında ölmeyi göze alarak mücadele etmek topluma ışık tutan aydın yazarların ödediği bir bedel olarak karşımıza çıkmaktadır.

Çıkar çatışması beyanı

"Heinrich Mann ve Thomas Mann kardeşlerin edebiyat dünyasına mukayeseli bir bakış" başlıklı makalemin herhangi bir kurum, kuruluş, kişi ile mali çıkar çatışması yoktur.

Kaynaklar

- Akçit, B. Y. (2018). Dışa vurumcu bir eleştiri örneği: *Der Untertan*. *Folklor/Edebiyat*, 24(93), 197–206.
- Arak, H. (2009). Thomas Mann'ın *Venedik'te Ölüm* başlıklı eserinde sanatçı imajı. *Bilimname*, XVII(2), 281–292.
- Ay, Y. (2017). Thomas Mann ve siyasi sorumluluk. *Birikim Dergisi*. Retrieved January 15, 2025, from <https://birikimdergisi.com/guncel/8472/thomas-mann-ve-siyasi-sorumluluk>
- Aytaç, G. (1990a). *Çağdaş Alman edebiyatı*. Başbakanlık Basımevi.
- Aytaç, G. (1990b). *Edebiyat yazıları I*. Gündoğan Basımevi.
- Aytaç, G. (1997). *Karşılaştırmalı edebiyat bilimi*. Gündoğan Yayınları.

- Balta, S. (1996). *Königliche Hoheit'te aristokrasi-burjuva ilişkileri* [Unpublished master's thesis]. Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi.
- Barut, Ö. (2024). Yorumbilim kuramı temelinde S. A. Yesenin'in şiirlerinin Rusçadan Türkçeye çevirisinin karşılaştırmalı analizi. *Dil ve Edebiyat Araştırmaları*, 29, 88–103. <https://doi.org/10.30767/diledeara.1399500>
- Bayram, Y. (2004). Karşılaştırmalı edebiyat bilimi ve bir uygulama. *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 16, 69–93.
- Beckett, L. (1973). Aschenbach, Mann and music. *The Musical Times*, 114(1564), 579–582.
- Boes, T. (2019). *Thomas Mann's war: Literature, politics and the world republic of letters*. Cornell University Press.
- Can, Ö. (2016). Materyal unsurlarıyla Venedik'te Ölüm. *International Journal of Field Education*, 2(1), 84–95.
- Cankorel, İ. (2017). Thomas Mann ve Rus edebiyatı. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, 47(2), 83–103.
- Can Yayınları. (2025). Thomas Mann'le ilk temas. Retrieved January 16, 2025, from <https://www.canyayinlari.com/thomas-mannla-ilk-temas>
- Cihangir, M. (2021). *Die Machtlosigkeit der Familientraditionen in der Moderne (Thomas Manns "Buddenbrooks" und Reşat Nuri Güntekins "Yaprak Dökümü" im Lichte der Komparatistik)* [Master's thesis, Sakarya Üniversitesi].
- Demir, E. (2024). Sosyal bilimlerde nitel araştırma teknikleri üzerine betimsel bir çalışma. *Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 25(46), 313–328. <https://doi.org/10.21550/sosbilder.1340355>
- Ercan, C. A. (2019). Thomas Mann'ın Venedik'te Ölüm adlı yapıtında mitolojik izlekler. *Humanitas*, 7(14), 266–280. <https://doi.org/10.20304/humanitas.539937>
- Fraenkel, J. R., Wallen, N. E., & Hyun, H. (2000). *How to design and evaluate research in education* (4th ed.). McGraw-Hill.
- Hamilton, N. (1979). *The brothers Mann*. Yale University Press.
- Herbert, A., & Frenzel, E. (1993). *Daten deutscher Dichtung: Chronologischer Abriß der deutschen Literaturgeschichte* (27. Aufl., Bd. 2 Vom Realismus bis zur Gegenwart). Deutscher Taschenbuch Verlag.
- Kaplan, B. (2023). *Bruno Apitz'ın Nackt Unter Wölfen ve Kemal Tahir'in Yorgun Savaşçı adlı metinlerindeki direniş olgusuna karşılaştırmalı edebiyat bilimi çerçevesinde bir bakış* [Unpublished master's thesis]. Sakarya Üniversitesi.
- Kaygın, Ş. (2018). Oluşum romanı ve şans olgusu üzerine: Thomas Mann'ın Dolandırıcı Felix Krull'un itirafları. *Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 60, 13–24.
- Koopmann, H. (2005). *Thomas Mann – Heinrich Mann: Die ungleichen Brüder*. Beck.
- Mann, H. (1988). *Empfang bei der Welt*. Fischer Taschenbuch Verlag.
- Sevim, A. (1991). *Sanayileşme ve edebiyat ilişkileri açısından Alman natüralizmi*. İşaret Yayınları.
- Solbach, A. (2022). Die kleine Stadt (1909). In *Heinrich Mann-Handbuch: Leben–Werk–Wirkung* (pp. 165–173). JB Metzler.
- Solmaz, M. (2017). Farklı kültürlerin buluşma noktası: Karşılaştırmalı edebiyat. *Researcher*, 5(2), 280–293.
- Sosyoloji.com. (2021). Heinrich Mann kimdir. Retrieved September 16, 2021, from <http://sosyoloji.com/heinrich-mann-kimdir-hayati-eserleri-hakkinda-bilgi/41286.html>
- Topkaya, E. (2006). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. *Eğitimde Kuram ve Uygulama*, 2(2), 113–118.
- Toprak, M. (2020). Hayat ile hayal arasında: Thomas Mann. *Sanat Kritik*. Retrieved January 16, 2025, from <https://sanatkritik.com/yazilar/hayat-ile-hayal-arasinda-thomas-mann/>
- Toz, H., & Toz, E. (2022). Balad (Ballada) türü ve Gagauz edebiyatına yansımaları. *International Journal of Languages' Education and Teaching*, 10(3), 107–114. <https://doi.org/10.29228/ijlet.64278>
- Turan, İ. (2017). Edebiyatın menşei, karşılaştırmalı (mukayeseli/komparatistik) edebiyatın dünya ve Türk edebiyatındaki yeri. *Türk Dili*, 68(791), 92–95.
- Zengin, D. (2011). *Alman edebiyatı: 19. yüzyıldan günümüze kadar*. Pelikan Yayıncılık.